

R. FRANGEŠ-MIHANOVIĆ, *Kralj Tomislav*. Zagreb, Trg kralja Tomislava

FRANČEŠKIJA, arhit. gospodarski sklop u SZ Istri (*stancija*), sagrađen krajem XVII. st., tipičan u odnosu na oblikovanje okoliša i veze s krajo-likom. Sastoji se od glavne zgrade i gospodarskih građevina, funkcionalno i skladno raspoređenih u dvorištu.

FRANČINI, selo kraj Pazina, s nalazima grobova iz ranoga sr. vijeka (poč. VI — sred. VII. st.). Dva su groba vjerojatno starohrv. (prva pol. VII. st.), ostali pripadaju staroromanskomu stanovništvu. Grobni prilozi sastoje se od brončanih spona i naušnica, a pronađen je i jedan željezni nož.

LIT.: B. Marušić, Ranosrednjovjekovna nalazišta zapadno od Pazina, SHP, 1963.

FRANGEŠ-MIHANOVIĆ, Robert, kipar (Sremska Mitrovica, 2. X. 1872 — Zagreb, 12. I. 1940). Završio Obrtnu školu u Zagrebu 1889 (I. Franz, Đ. Burić), nastavio školovanje u Beču na Kunstgewerbeschule (1889—94, A. Kühne, O. König) i na Akademiji 1894/95 (K. Kundmann). Usavršavao se kod A. Rodina u Parizu 1900/01. Bio je nastavnik na Obrtnoj školi 1895—1907. i profesor kiparstva na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu 1907—40. Jedan je od pokretača i organizatora lik. života u Zagrebu na prijelomu stoljeća. Sudjelovao je u osnivanju Društva hrvatskih umjetnika (1897), udruženja »Lada« (1904) i Umjetničke akademije u Zagrebu

R. FRANGEŠ-MIHANOVIĆ, *Otmica Europe*. Zagreb, Moderna galerija

(1907), uz koju je utemeljio ljevaonicu bronce i doveo prve ljevače. Bio je član JAZU, SANU i Akademije znanosti i umjetnosti u Pragu.

Frangešovo umj. stvaranje počinje za vrijeme studija u Beču kada je I. Kršnjavi od njega naručio reljefe u bronci za zgradu tadašnjega vladina Odjela za bogoštovlje i nastavu u Opatičkoj ul. 10 u Zagrebu (*Teologija*, 1893; *Medicina*, 1894; *Justicija*, 1895; *Filozofija*, 1896). Usporedo je radio i punu plastiku: njegov *Rimljanin* (1893) prvi je psihološki portret u novijemu hrv. kiparstvu, a sa skulpturama *Savijač željeza*, *Sv. Dominik* i *Medicina* predstavlja se student Frangeš prvi put javnosti na izložbi u Zagrebu 1894. Poslije povratka u Zagreb (1895) radi reljefni portret bake Jozefine Mihanović, reljef *Sv. Juraj*, portrete V. Lisinskog i I. Zajca te se počinje baviti medaljama i plaketama. Diplomom za napredne gospodare (reljef seljaka u bronci), te plaketama *Bik*, *Pastuh* i *Vinogradari* proširuje tematiku tadašnjega kiparstva na novo područje života sela i seljaka. Sudjelovao je na Milenijskoj izložbi u Budimpešti 1896. i na Međunarodnoj izložbi u Kopenhagenu 1897. Te godine izradio je spomenik palim vojnicima 78. Šokčevićeve pukovnije za Osijek (*Umirući ratnik*, danas u vrtu osječke galerije), a afirmaciju i osporavanje dijela kritike doživljava zajedno s ostalim mladim lik. umjetnicima na izložbi Hrvatskoga salona 1898. Na Svjetskoj izložbi u Parizu 1900. dobio je Zlatnu medalju; za gospodarski odjel izložbe izradio je 12 modela domaćih životinja (pastusi, bikovi, ovce, svinje, krave). Izradivši i brojne druge skulpture životinja (*Bik*, *Otmica Europe*, *Lav*, *Puran*) postaje F. jedan od naših prvih i najboljih kipara animalista. Poslije mladenačkih djela, kojima se dokazuje kao zreo umjetnik, bavio se svim vrstama skulpture među kojima se ističu djela manjih dimenzija (*Bijeg u Egipat*, *Navještenje*, *Mlada umjetnica*, *Molitva* i *Sadilica*); za vrijeme I. svj. rata modelira na fronti likove vojnika i ratne prizore (*Vojnik Zmiš zarobljuje talijanski barjak* i *barjaktara*, *Stražar na Soči*, *Teško ranjeni domobran*). God. 1917. nastaje simbolički ciklus *Jedinstvo* (*Pjesma Uskrnuća*, *Predrag* i *Nenad*, *Vida*, *Umir*, *Guslar*). Većih dimenzija su *Sv. Trojstvo*, reljef na pročelju zagrebačke katedrale, i skulptura *Elegija* (danas u vrtu Gliptoteke u Zagrebu). Skupina nadgrobničkih spomenika obuhvaća neke od najvažnijih Frangešovih djela: *Spomenik smrti* na grobnici Leitner u Varaždinu (1906); reljef *Pjesnikova muza* na grobu književnika J. E. Tomića u Zagrebu (1908), skulptura *Seljak* na grobu I. Mallina (1913), reljef *Majčina ljubav* na grobnici Arko (1917), skulptura *Radnik* na grobnici Müller (1935) — svi na Mirogoju u Zagrebu. Među njegovim brojnim portretima ističu se poprsja A. Mihanovića, J. Runjanina, Đ. Arnolda i A. Mošinskoga. Radio je i dekorativnu plastiku velikih dimenzija za palače u Zagrebu: *Drvar*, *Kosac*, *Prelja* i *Žetelica* na zgradi u Masarykovoj 1 (1910), alegorije *Filozofija*, *Teologija*, *Medicina* i *Justicija* na Sveučilišnoj knjižnici (1911/12) te *Rad* i *Zdravlje* u Mihanovićevoj 3. Najpoznatije mu je djelo konjanički spomenik *Kralj Tomislav* na kojemu je radio 1928—38. a postavljen je 1947. u Zagrebu. Na stiliziranom konju prikazan je dostojanstveni lik kralja sa simbolima vlasti u rukama.

Frangešovu skulpturu karakterizira širok raspon tema, materijala i načina izražavanja. Radio je u kamenu, drvu i glini, a najviše mu je odgovarala bronca u kojoj je mogao izraziti smisao za profinjenu slivenost oblika i polirati je do savršene glatkoće i sjaja. Tijekom dugogodišnjega rada mijenjao se njegov način izražavanja koji je u početku polazio od alegorijskoga i realističkoga pristupa. Pod utjecajem bečke secesije počinje stilizirati i pojednostavnjivati oblike, a neko vrijeme radio je u duhu Rodinovih »impresionistički« uzmirenih površina. U nekim likovima povodio se za lapidarnim načinom C. Meuniera, no za Frangeša ostaje karakterističan slobodan način modelacije koji je došao do izražaja već u njegovim mladenačkim djelima. Osim skulpturom i medaljarstvom, bavio se umjetničkim obrtom. Većina njegovih djela nalazi se u Modernoj galeriji i Gliptoteci HAZU u Zagrebu.

LIT.: V. Lunaček, Frangeš-Mihanović, Zagreb 1920. — H. Leder, Robert Frangeš Mihanović kao medaljer, Zagreb 1939. — Z. Marković, Frangeš-Mihanović, Zagreb 1954. — M. Montani, Robert Frangeš-Mihanović (katalog), Zagreb 1959. — B. Gagro, Hrvatska skulptura građanskog perioda, u katalogu: Jugoslovenska skulptura 1870—1950, Beograd 1975. Ma. Bč.

FRANIČEVIĆ, Ante, slikar (Sućuraj, otok Hvar, 23. XI. 1897 — Split, 8. V. 1977). Školovao se na Akademiji u Veneciji 1919—23. Živio je u Trstu do 1936. Iste godine vratio se u Split gdje je bio lik. pedagog. Sudjelovao na izložbama Društva likovnih umjetnika Splita od 1945. Motive iz Dalmacije i portrete slikao u tehnici ulja i akvarela u stilskim okvirima postimpresionizma.